

CHOĎTE DO CELÉHO SVETA

Príbehy piatich slovenských biskupov
pôsobiacich v zahraničí

PREDSLOV

Pozvanie na napísanie úvodného slova do pripravovanej publikácie konzervatívneho denníka Postoj pod názvom *Chodte do celého sveta* som prijal s ochotou i s prekvapením. Moja pohotová ochota k spolupráci bola a je vyjadrením úcty k práci redakcie, ktorej sa v krátkom čase podarilo sformovať kvalitné konzervatívne kresťanské médium neviazané na žiadnu cirkevnú inštitúciu, a predsa reprezentujúce kresťanský hodnotový systém a vnímanie sveta okolo nás, teda počín, ktorý je na slovenskej mediálnej scéne ojedinelý a aj preto si zaslúži ocenenie a podporu.

To, čo vzbudilo môj záujem a, priznám sa, aj prekvapenie, je predovšetkým odvaha redakcie pri tejto novej publikácii. V akom zmysle? Viem, že redaktorom Postoja nechýba novinárska intuícia a nasadenie ku kvalitnému a kvalifikovanému prezentovaniu aj komplikovaných, nepopulárnych či tzv. „kontroverzných“ tém, ale predsa... niekto by asi povedal, že... čo je veľa – to je veľa... všetko má svoje pravidlá a hranice.

Vydať dnes knihu rozhovorov s biskupmi je niečím, čo prekvapuje, prípadne sa nad niečím takým neveriacky či pochybovačne pokrúti hlavou.

Na podniknutie takéhoto kroku sa núkajú tri možné vysvetlenia, z ktorých si môžeme vybrať.

Chronický podozrievavec by takýto edičný počín paušálne bez váhania a dlhého rozmyšľania označil za znak akéhosi anachronického pseudoklerikalizmu spojeného s pokusom o tak trochu neohrabané (a hlavne ťažko zdôvodniteľné) „nadbíhanie“ cirkevnej hierarchie.

Pesimista by ho považoval za edičné hazardérstvo hraničiace so sebapoškodzovaním.

Optimista za odvážne spoľahnúť sa na to, že skutočné osobnosti a nefalšované témy vedia zaujať, a preto je dobré, keď sa prezentujú.

Prvú možnosť – teda podľahnutie túžbe po zabezpečení si lacnej priazne členov kolégia biskupov akýmiśi servilným poklonkovaním spojeným s vyrábaním pozitívneho imidžu – vylučuje profesionálna a ľudská reputácia novinárov redakcie *Postoja*. Predpokladám, že ani ich radikálni názoroví oponenti z opačnej strany ideového spektra nikdy nepovažovali za vierohodné takéto podozrenie. Táto motivácia k vydaniu knihy teda odpadá.

Je tu aj druhá, depresívno-pesimistická možnosť, že ide o edično-marketingové *harakiri*, teda investovanie do projektu, ktorý je odsúdený na totálny krach, vydanie knihy, ktorú si aj tak nikto nekúpi.

Keďže v tejto chvíli čítate tieto riadky... predsa to teda niekto len kúpil. A teda môžeme povedať, že ani druhé vysvetlenie nie je na 100 percent pravdivé.

Osobne čítam predslovy ku knihám až nakoniec, ako poslednú stranu knihy – veď čo iného ako odporúčanie na prečítanie knihy by predslov mohol a aj mal obsahovať. Nikto predsa nenapíše do predslovu – „túto knižku radšej ani ďalej nečítajte“!

Ak ste však – na rozdiel od môjho zvyku – začali čítať knihu od úvodných slov s tým, že si ňou len tak listujete a uvažujete, či ísť ďalej, tak vám odporúčam: „Prestaňte čítať tento môj úvod a ponorte sa do rozhovorov s našimi biskupmi!“

Pretože aj v prípade tejto publikácie redakcie denníka *Postoj* ide o výborný výber postáv, príbehov, tém, o odvážnu investíciu do čohosi zmysluplného a pozitívneho. Aj tentokrát totiž ich novinárska intuícia správne vycítila, že zoči-voči otrepaným anticirkevným či antiinštitucionálnym, či antihierarchickým, respektíve antibiskupským klišé je možné postaviť či skôr predstaviť postavy, ktoré toto klišé kompletne obracajú naruby.

Môže nás len tešiť, že ide o postavy slovenských biskupov. Súčasne ide ani nie tak o antológiu slovenskej katolíckej hierarchie, ale o výber osobitnej skupiny spomedzi slovenských biskupov, skupiny osôb, ktorú spája jeden spoločný osud, jedna spoločná charakteristika. Aká?

Tá, že Kristovu výzvu *Chodte do celého sveta* prijali nielen symbolicky a teoreticky, ale aj doslovne.

Ide totiž o biskupov, ktorí účinkujú v zahraničí. Prakticky všetci prešli základnou formáciou na Slovensku, potom čiastočne formáciou alebo pastoračnou praxou v zahraničí, ale opäť pastoračne účinkovali aj na Slovensku, aby boli potom vyslaní pomôcť cirkvi v iných krajinách. Možno ich považovať za akési premostenie medzi všeobecnou, celosvetovou katolíckou cirkvou a miestnou, slovenskou cirkvou. Súčasne sa stávajú v istom zmysle akoby exportným artiklom slovenskej cirkvi, reprezentujú ju vo svete v duchu – „*made in Slovakia – for export*“. Ich pôsobiskom sú krajiny susediace, ako Česko a Ukrajina, exotické, ako Azerbajdžan, i tradično-vystaňovalecké, ako Kanada a USA.

Ale to je iba jedna časť ich príbehu. Za týmto spoločným osudom sa skrýva pestrá paleta osobných osudov, hľadania cesty ku kňazstvu, k reholnému životu (u štyroch z nich), k svojej kňazskej i biskupskej službe a predovšetkým k svojmu osobnému vzťahu k Bohu.

Autori publikácie viedli rozhovory svižne, pútavo a – ako je to už ich dobrým zvykom – kompetentne a kultivovane, ale aj s priamočiarosťou, nevyhýbajúc sa možno aj trochu nepohodlným otázkam. Vďaka tejto sérii rozhovorov nám umožnili spoznať osobnú históriu biskupov. Spravidla sme zvyknutí vnímať biskupov predovšetkým ako tzv. „vysokých cirkevných hodnostárov“, prípadne ako vysluhovateľov slávnostných bohoslužieb v rámci predpísaných obradov, a teda tak trochu zahalených do obláčkov kadidla a do prítmnia svätých. Našťastie, v predloženej sérii rozho-

vorov nám redaktori predstavujú v prvom rade plnokrvných, plnohodnotných ľudí s ich rodinným zázemím, povahou, cestami hľadania, životnými zákrutami, váhaniami, túžbami a radosťami, s ich spôsobom vnímania reality sveta i cirkvi. Plasticky nám – cez ich vlastné slová – vykresľujú ľudí hovoriacich o svojom osobnom živote i biskupskom účinkovaní jednoducho a zrozumiteľne, bez rečníckych príkras či oficiálnych formuliek.

Súčasne cez prizmu ich skúseností a názorov dovoľujú čitateľovi nahliadnúť aj do niektorých aspektov života cirkvi v krajinách, kde títo slovenskí biskupi pracujú, porovnať problematiku, ktorej čelia oni pri svojom biskupskom účinkovaní, s realitou spoločenského i cirkevného života na Slovensku.

V druhej polovici 9. storočia prišli z ďalekých končín Byzancie na Veľkú Moravu, ktorej centrálnou časťou bolo aj dnešné Slovensko, sv. Cyril a Metod, ktorých dnes vzývame ako otcov vo viere i ako učiteľov inkulturácie – teda schopnosti zaštepíť kresťanstvo do nového kultúrneho, etnického i spoločenského kontextu. Dnes z nášho územia odchádzajú do sveta biskupi, ktorí v tomto diele našich slovanských apoštolov pokračujú – prinášajúc národom, uprostred ktorých sú pozvaní pracovať, duchovnú skúsenosť slovenskej cirkvi prefiltrovanú cez ich osobné životné osudy a postoje.

Aj ich očakáva prijatie i odmietanie, radosti, nádeje, ale i sklamanie a ťažkosť.

Čítanie rozhovorov s týmito našimi biskupmi nám otvára nové horizonty celosvetovej katolíckej cirkvi, ale súčasne nám dáva kľúč na pochopenie našej domácej duchovnej reality.

Zahĺbme sa teda do čítania oboch – pre svoje vlastné povzbudenie a inšpiráciu.

† Cyril Vasil SJ

BYŤ GRÉCKOKATOLÍCKYM KŇAZOM V USA ZNAMENÁ POT A SLZY

Je Rusínom, v seminári sa zalúbil a v noviciáte prekonal hlbokú duchovnú krízu. Napriek prekážkam sa stal jezuitským kňazom, rok bol najmladším katolíckym biskupom na svete. Jeho angažovanie sa za práva zdravotných sestier rozčúľilo bývalého premiéra Roberta Fica. Od roku 2017 pôsobí biskup Milan Lach na čele ruténskej eparchie Parma v USA.

ZHOVÁRAL SA: IMRICH GAZDA, 11. JÚL 2018
FOTO: ANDREJ LOJAN

Milan Lach sa narodil v roku 1973 v Kežmarku, pochádza z Ľubice, je rusínskej národnosti. Počas prípravy na kňazskú službu sa rozhodol vstúpiť do rehole jezuitov. Po kňazskej vysviacke v roku 2001 pôsobil v Centre spirituality Východ – Západ Michala Lacka v Košiciach, ktoré neskôr aj viedol. Medzitým získal doktorát na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme. Od roku 2011 pracoval ako prodekan Teologickej fakulty Trnavskej univerzity, kde ho v roku 2013 zastihlo menovanie za prešovského pomocného biskupa. V roku 2017 ho pápež František vymenoval za apoštolského administrátora sede vacante a rok nato za eparchiálneho biskupa eparchie Parma v USA.

Vyrastali ste v Ľubici pri Kežmarku, ale vaši rodičia pochádzajú z rusínskej obce Osturňa na Zamagurí, ktorú ešte za socializmu vyhlásili za pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry.

Otcovo a mamino rodisko poznám veľmi dobre, keďže čast letných prázdnin som trávil u starých rodičov. Mám osobitný vzťah k tomuto miestu. V Osturni som zažil svet, ktorý už takmer úplne vymizol – privádzal som večer kravu z paše, zväžali sme s dedom a s krstnou mamou seno na rebrináku, chodili sme na čučoriedky a na huby...

Hoci to vyzerá romanticky, život tam bol v minulosti naozaj ťažký. Aj preto sa veľká časť obyvateľov, hlavne mladých, vysťahovala do okolitých obcí alebo ešte ďalej. Po druhej svetovej vojne mala Osturňa dvetisíc obyvateľov, no dnes ich nie je ani tristo. Život tam pulzuje už len vďaka chatárom.

Dominantou obce a svedkom starých čias je dodnes obrovská cerkev archanjela Michala z 18. storočia, ktorá je skoro taká veľká ako prešovská katedrála.

K vysťahovalcom patrili aj vaši rodičia?

Áno. Otec i mama pochádzali zo šiestich detí, narodili sa v 40. rokoch minulého storočia. Zosobášili sa ešte v Osturni, ale keď otec dostal robotu v Tatravagónke Poprad, začali hľadať ubytovanie niekde bližšie.

V Ľubici bývala otcova teta, ktorá bola s manželom bez detí, a otec im ako mládenec občas chodieval pomáhať okolo gazdovstva. Keď zomreli, otec s mamou sa prisťahovali do ich domu a zároveň začali neďaleko stavať nový dom, do ktorého sa v roku 1972 presťahovali. Rok nato som sa narodil ako v poradí tretí syn.

Koľko máte spolu súrodencov?

Sme štyria chlapi, teda teraz už chlapi. Dvaja starší bratia sa volajú Vladislav a Ján, mladší sa volá Peter. Najstarší je ženatý,

druhý rozvedený a najmladší je ženatým gréckokatolíckym kňazom. Takže z najbližšieho okolia poznám celú paletu životných stavov.

Mnohí to berú tak, že keď je niekto kňazom, tým skôr biskupom, tak aj celá jeho rodina je vzorom dokonalosti.

Takto to nefunguje. Všetci robíme chyby, hrešíme, nikto z nás nemôže o sebe povedať, že je dokonalý. Bratov rozvod sme znášali ťažko, najmä rodičia. Ale jeho deti sú už dospelé a dôležité je, že majú s otcom dobrý vzťah.

Bolo pre vás výhodou mať starších súrodencov alebo ani nie?

Ako sa to vezme. Svojím spôsobom mi vyšliapovali cestu. Mal som to ľahšie v škole aj pri hre na ulici. Neznamená to však, že občas som si svoju pozíciu nemusel vybojovať v nejakej šarvátko.

Na druhej strane som nikdy nemal nové korčule, vždy som ich dedil po bratoch, ale neprekážalo mi to. No hokejku som mal vlastnú, keďže som na rozdiel od starších bratov hral na pravú stranu, to bol jeden z najkrajších vianočných darov. Rodičia nás vychovávali vo všetkej skromnosti, ale verte mi, že mi nikdy nič nechýbalo. Mal som šťastné a radostné detstvo.

Štyria bratia, to ste asi športovali vo veľkom.

Futbalové ihrisko, alebo hrisko, ako sme to my volali, bolo kúsok od domu. Také provizórne, s brámkami zbitými z dreva. Vyrastal som s futbalovou loptou, ale veľa som sa aj bicykloval, hrali sme naháňacky a skrývačky ako všetky deti. V zime sme sa zasa korčuľovali a hrali hokej, keďže poza náš dom tiekol potok, ktorý vedel v zime poriadne zamrznúť. Rád som sa aj sánkoval a lyžoval.

K detskej romantike paria aj mayovky, verneovky.

Tie som mal rád. Čítal som veľa, keďže televízor sme mali len

s jedným, neskôr s dvoma programami. Čítanie ma viac priťahovalo, bolo to zábavnejšie.

Spomenuli ste, že otec pracoval v Tatravagónke, kde pracovala mama?

Vyštudovala strednú odbornú školu obchodnícku v Liptovskom Jáne. Takmer celý život prežila v Jednote Poprad, najprv ako predavačka a neskôr ako skladníčka v Kežmarku. Po rodičoch tak mám stopercentný robotnícky pôvod.

Nakoľko boli, ako sa to hovorievalo pred rokom 1989, vyrovnaní s náboženskou otázkou?

Rodičia v tom mali jasno – v Osturni chodili do cerkvi, aj keď ju zabrali pravoslávni. Rovnako potom v Lubici, keď bola v roku 1968 obnovená gréckokatolícka cirkev.

Neprekázalo im, že z gréckokatolíckeho chrámu bol zrazu pravoslávny?

Jasné, že prekázalo, ale čo mali robiť? Navštevovali ďalej chrám, do ktorého chodili predtým. Počas nanútenej pravoslávnej éry tam boli aj zosobášení, rovnako tam boli pokrstení obaja starší bratia. Ale hneď po obnovení gréckokatolíckej cirkvi sa do nej vrátili. Ja som už bol pokrstený v gréckokatolíckej cirkvi Zosnutia Presvätej Bohorodičky v Lubici, kam sme celá rodina chodievali na sväté liturgie.

Ako miništrant som až do desiatich rokov vyrastal pri otcovi Andrejovi Zimovi, ktorý bol pokorným, zbožným a učeným kňazom. Prenasledovanie našej cirkvi znášal v ďalekých Sudetách v severných Čechách.

Nemali ste pre chodenie do kostola problémy?

Rodičia boli obyčajní robotníci, v spoločenskom rebríčku už nemali kam klesnúť. Zároveň mali jasne zafinované priority – Boh

bol pre nich na prvom mieste. Ich viera bola pevná napriek tomu, že vyrastali v 50. rokoch a nemali žiadne náboženské vzdelanie, keďže náboženstvo sa v školách prestalo vyučovať. Namiesto toho boli svedkami ideologického boja proti cirkvi a otvoreného prenasledovania.

Otec mal dokonca možnosť stať sa členom Zboru národnej bezpečnosti. Ponúkli mu to po skončení povinnej vojenskej služby, kde sa veľmi osvedčil. Vedel však, čo by to preňho ako veriaceho človeka znamenalo, že by sme už nemohli chodiť do cirkvi, takže ponuku radšej odmietol.

Riaditeľ školy, kam sme s bratmi chodili, rodičov odhovárал aj od toho, aby nás prihlásili na náboženstvo, že sa nedostaneme na strednú školu. Mama mu však jasne povedala, aby nás len pekne zapísal, že máme dobré študijné výsledky a na stredné školy sa dostaneme. Takéto principiálne postoje k zásadným veciam nám dnes chýbajú.

Prečo?

Za komunizmu boli ľudia pritlačení k múru a museli sa jasne rozhodnúť, na ktorej strane budú stáť. Boh napokon vedel aj obdobie totality využiť pre dobro jednotlivcov aj celej cirkvi. Tým, samozrejme, neobhajujem totalitu, práve naopak, veď na nás gréckokatolíkov dopadla najtvrdšie. Ale Boh viedol ľudí cez púšť ako kedysi Izraelitov, vnútorne si ich formoval, zoceloval.

Dnes síce máme slobodu, ale tá je mnohokrát neprehľadná, relativistická, ľudia majú pocit, že cez všetko sa dá nejako preplávať, hrať na každú stranu, že nemusia robiť jasné, niekedy bolestné rozhodnutia v principiálnych otázkach.